

YIĞIT STACK

Doç. Dr. Aybars UĞUR

Giriş

Eleman ekleme çıkarmaların en üstten (top) yapıldığı veri yapısına yığıt (stack) adı verilir. Bir eleman ekleneceğinde yığıtın en üstüne konulur. Bir eleman çıkarılacağı zaman yığıtın en üstündeki eleman çıkarılır. Bu eleman da yığıttaki elemanlar içindeki en son eklenen elemandır. Bu nedenle yığıtlara LIFO (Last In First Out : Son giren ilk çıkar) listesi de denilir.

Yığıt İşlemleri ve Tanımları

(Tanım) **Boş yığıt (empty stack)** : Elemanı olmayan yığıt.

push (yığıta eleman ekleme) : “push(s,i)”, s yığının en üstüne i değerini eleman olarak ekler.

pop (yığıttan eleman çıkarma) : “i = pop(s)”, s yığının en üstündeki elemanı çıkartır ve değerini i değişkenine atar.

empty (yığının boş olup olmadığını belirleyen işlem) : empty(s), yığıt boş ise TRUE değerini, değilse FALSE değerini döndürür.

stacktop (yığıttan çıkarılmaksızın en üstteki elemanın değerini döndüren işlem) Denk işlem : (peek)

i = pop(s);

push(s,i);

(Tanım) **Underflow** : Boş yığıt üzerinden eleman çıkarılmaya veya yığının en üstündeki elemanın değeri belirlenmeye çalışıldığında oluşan geçersiz durum. (Çözümü : pop(s) veya stacktop(s) yapılmadan, empty(s) kontrolü yapılarak, boş bir yığıt olup olmadığı belirlenir. Boş ise bu işlemlerin yapılması engellenir.)

Yığıt Kullanımı - I

Bir yığıt ve üzerindeki işlemlerin tanımlandığını düşünelim. İç içe parantezler içeren bir ifadede parantezlerin geçerli olması için :

1. Açılan ve kapanan toplam parantez sayısı eşit olmalıdır. Aç “(“ ve kapa “)” parantezlerin eşitliğine bakılır.
2. Kapanan her parantezden önce bir parantez açılmış olmalıdır. Her “)” için bir “(“ olup olmadığına bakılır.

“((A+B)” ve “A+B(“ 1. şarta uymaz.

“)A+B(-C” ve “(A+B))- (C+D” 2. şarta uymaz.

Problemin çözümü için her açılan parantezde bir geçerlilik alanı açılır ve kapanan parantezde de kapanır. İfadenin herhangi bir noktasındaki Nesting Depth (parantez derinliği) o ana kadar açılmış fakat kapanmamış parantezlerin sayısıdır. İfadenin herhangi bir noktasındaki parantez sayısı = “(“ sayısı – “)” sayısı olarak belirtilebilir. Parantezleri geçerli bir ifadede şu şartlar olmalıdır.

Yığıt Kullanımı - II

1. İfadenin sonunda parantez sayısı 0 olmalıdır. İfadede ya hiç parantez yoktur veya açılan parantezlerin sayısı ile kapanan parantezlerin sayısı eşittir.
2. İfadenin hiçbir noktasında parantez sayısı negatif olmamalıdır. Bu, parantez açılmadan bir parantezin kapanmadığını garantiler.

Aşağıdaki ifade iki şarta da uyar :

7 - ((x * ((x + y) / (j - 3)) + y) / (4 - 2.5))
00122234444334444322211222 2 10

Aşağıdaki ifade 1. şarta uymaz :

((A+B)
122221 (İfade sonunda 1 parantez arttı. 0 değil)

Aşağıdaki ifade 2. şarta uymaz :

(A + B)) - (C + D
1 1 1 1 0 -1 -1 0 0 0 0 (Arada negatif oldu)

Yığıt Kullanımı - III

Problem biraz değiştirildiğinde :

parantezler (parentheses) : “(“, “)”

köşeli parantezler (brackets) : “[“, “]”

küme parantezleri (braces) : “{“, “}”

içerebilen ifadelerin parantez doğruluğu kontrolünün yapılması istendiğinde parantez sayılarının yanında tiplerinin de tutulması gerekecektir. Bu nedenle yukarıdaki yöntemin kullanılması uygun olmaz.

void main() { printf(“Merhaba”););

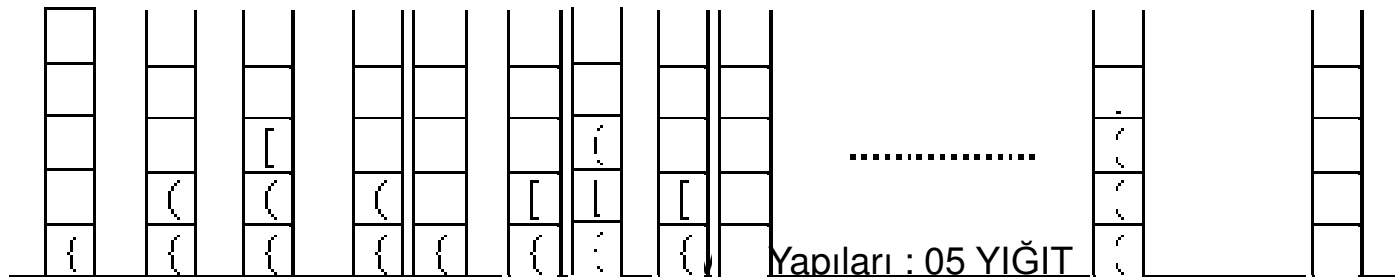
yanlış bir ifadedir.

Yığıt Kullanımı - IV

Karşılaşılan parantezleri tutmak üzere yığıt kullanılabilir (Şekil 5.1). Bir parantezle karşılaşıldığında yığta eklenir. İlgili parantezlerin karşılığı ile karşılaşıldığında ise yığta bakılır. Yığıt boş değilse yığıttan bir eleman çıkarılarak doğru karşılık olup olmadığı kontrol edilir. Doğruysa işlem sürdürülür. Değilse ifade geçersizdir. Yığıt sonuna ulaşıldığında yığıt boş olmalıdır. Aksi halde açılmış ama kapanmamış parantez olabilir. İfadelerin parantez geçerliliğinin belirlenmesinde kullanılan yığıt :

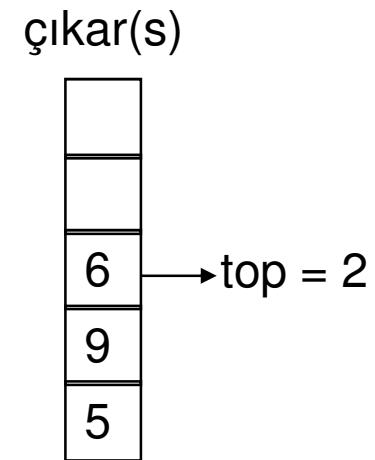
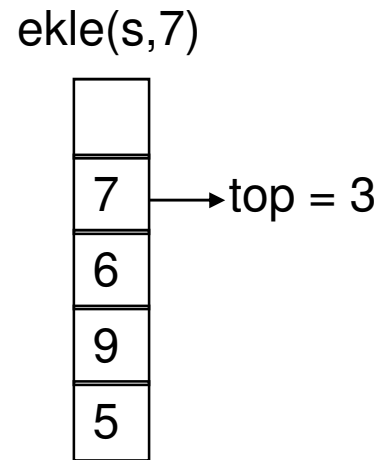
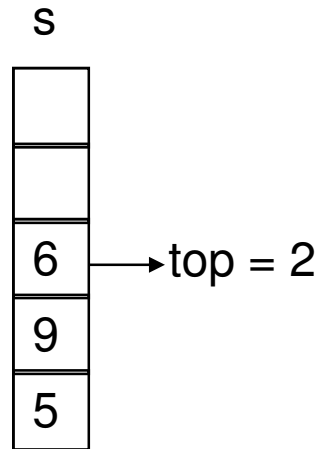
{x+(y-[a+b])*c-[(d+e)] } / (h-(j-(k-[l-n]))) .

e e e çç ee ççç e e e e çççç

Yığıt Üzerinde Ekleme ve Çıkarma İşlemleri

Yığıtın dizi kullanılarak gerçekleştirimi, s yığıtı üzerinde ekleme ve çıkarma işlemleri :

top = 2'nin anlamı yığıtta 3 eleman vardır ve yığıtın en üstündeki eleman [2]'dir. Boş yığıtta top = -1'dir.

Java ile Yığıt Tasarımı

JAVA'da Karakter Yığıtı

```
import java.io.*;

class StackChar
{
    private int maxSize;
    private char[] stackArray;
    private int top;

    public StackChar(int max)
    {
        maxSize = max;
        stackArray = new char[maxSize];
        top = -1;
    }

    public void push(char j)
    { stackArray[++top] = j; }

    public char pop()
    { return stackArray[top--]; }

    public boolean isEmpty()
    { return top== -1; }

}
```

Tasarlanan Karakter Yığıtının Kullanımı

```
class Reverse
{
    public static void main(String args[])
    {
        StackChar y = new StackChar(100);
        String str = "Merhaba";
        for(int i=0; i<str.length(); ++i) y.push(str.charAt(i));
        while(!y.isEmpty()) System.out.println(y.pop());
    }
}
```

Java'da hazır Stack (yığıt) sınıfı

String'ler, oluşturulan s yığıtına yerleştirilerek ters sırada listelenmektedir:

```
import java.util.*;

public class StackTest
{
    public static void main(String args[])
    {
        String str[] = { "Bilgisayar", "Dolap", "Masa",
                        "Sandalye", "Sıra" };

        Stack s = new Stack();

        for(int i=0; i<str.length;++i)
            s.push(str[i]);

        while(!s.empty()) System.out.println(s.pop());
    }
}
```

INFIX, POSTFIX, PREFIX

Bu kısımda bilgisayar alanındaki önemli konulardan biri olan infix, postfix ve prefix kavramları üzerinde durulacak ve bu kavramlarda yığıt kullanımı gösterilecektir.

$A+B$

operator (işlemci) : +

operands (işlenenler) : A, B

infix gösterim : $A+B$

prefix gösterim : $+AB$ (benzeri bir gösterim $\text{add}(A,B)$ fonksiyonu)

postfix gösterim : $AB+$

in, pre ve post, operator'ün operand'lara göre yerine karşılık gelir. Infix gösterimde işlemci (+), işlenenlerin (A,B) arasında yer alır. Prefix gösterimde işaretçi, işlenenlerden önce gelir, postfix gösterimde de sonra gelir.

Infix'ten Postfix'e Çevirme

$A+B*C$ infix ifadesini postfix'e çevirelim.

Bunun için işlem önceliğine bakmak gerekir. Çarpmanın toplamaya önceliği olduğu için, $A+(B*C)$ şeklinde düşünülebilir. Önce çarpma kısmı postfix'e çevrilecek sonra da sonucu.

$A+(B*C)$ anlaşılabilirliği artırmak için parantez kullandık.

$A+(BC*)$ çarpım çevrildi.

$A(BC*)+$ toplam çevrildi.

$ABC*+$ postfix form.

İşlem önceliği (büyükten küçüğe)

Üs alma

Çarpma/Bölme

Toplama/Çıkarma

Parantezsiz ve aynı önceliğe sahip işlemcilerde işlemler soldan sağa doğru yapılır (üs alma hariç). Üs almada sağdan sola doğrudur. $A-B+C$ 'de öncelik $(A-B)+C$ şeklindedir. A^B^C 'de ise $A^(B^C)$ şeklindedir. Parantezler default öncelikleri belirtmek için konulmuştur.

Çevrim Örnekleri

Infix	Postfix	Prefix
$A+B-C$	$AB+C-$	$-+ABC$
$(A+B)*(C-D)$	$AB+CD-*$	$*+AB-CD$
$A^B*C-D+E/F/(G+H)$	$AB^C*D-EF/GH+/+$	$+-*\hat{A}BCD//EF+GH$
$((A+B)*C-(D-E))^(F+G)$	$AB+C*DE—FG+^$	$^-*+ABC-DE+FG$
$A-B/(C*D^E)$	$ABCDE^*/-$	$-A/B*C^DE$

Dikkat edilecek olunursa, postfix ile prefix ifadeler birbirinin ayna görüntüsü değildir.

Postfix Formun Özellikleri

Postfix formda parantez kullanımına gerek yoktur. İki infix ifadeyi düşünün : $A+(B*C)$ ve $(A+B)*C$. İlk ifadede parantez gereksizdir. İkincide ilk ifade ile karıştırılmaması için gereklidir. Postfix forma çevirmek bu karışıklığı önler. $(A+B)*(C+D)$ 'yi infix formda parantezsiz ifade etmek için çarpım işlemi yapılırsa işlem sayısı çoğalır.

Infix formdan postfix forma çevrilen bir ifadede operand'ların (sayı veya sembol) bağlı olduğu operator'leri (+,-,*,/) görmek zorlaşır (3 4 5 * + ifadesinin sonucunun 23'e, 3 4 + 5 * ifadesinin sonucunun 35'e karşılık geldiğini bulmak zor gibi görünür). Fakat parantez kullanmadan tek anlama gelen bir hale dönüşür. İşlemleri, hesaplamaları yapmak kolaylaşır.

Postfix İfadenin Sonucunun Hesaplanması

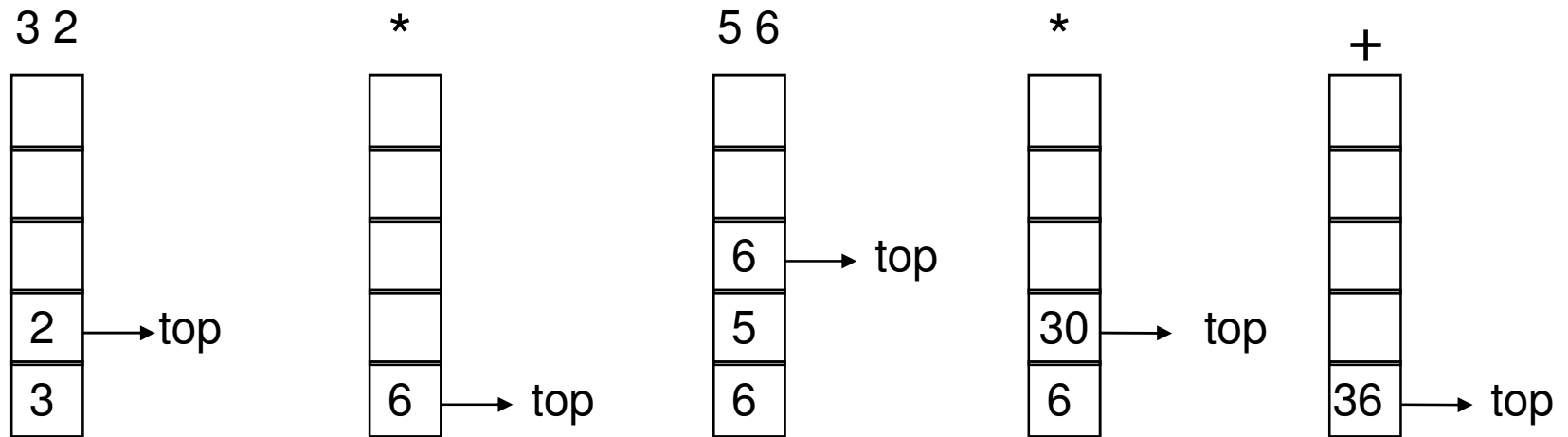
postfix ifadenin sonucunun hesaplanması (ve bunu gerçekleştiren algoritma) :

Bir postfix string'inde her operator kendinden önce gelen iki operand üzerinde işlem yapacaktır. Bu operandlar daha önceki operator'lerin sonuçları da olabilir. Bir anda ifadeden bir operand okunarak yığıtaya yerleştirilir. Bir operator'e ulaşıldığında, yığıtının en üstündeki iki eleman bu operator'ün operand'ları olacaktır. İki eleman yığıtadan çıkarılır işlem yapılır ve sonuç tekrar yığıtaya konulur. Artık bir sonraki operator'ün operand'ı olmaya hazırdır.

Birçok derleyici $3*2+5*6$ gibi bir infix ifadenin değerini hesaplayacağı zaman postfix forma dönüştürdükten (belirsizliği ortadan kaldırdıktan sonra) sonucu hesaplar : “3 2 * 5 6 * +”

Bir postfix ifadenin “3 2 * 5 6 * +” sonucunun hesaplanması

Bir operatöre ulaşıldığında,
son iki eleman yığıttan çıkarılır, işlem yapılır, sonuç yığıtıya yerleştirilir:

Postfix ifadelerin sonucunu hesaplayan algoritma

Algoritma : (Bir postfix ifadenin sonucunu hesaplar)

opndstk = the empty stack;

// scan the input string reading one element at a time into symb

while (not end of input) {

 symb = next input character;

 if (symb is an operand)

 push(opndstk,symb);

 else {

 // symb is an operator

 opnd2 = pop(opndstk);

 opnd1 = pop(opndstk);

 value = result of applying symb (case *,/,+,-) to opnd1 and opnd2

 push(opndstk,value);

 } // end else

} // end while

return(pop(opndstk));

Infix ifadeleri Postfix'e çeviren algoritma üzerinde düşününüz!

Fonksiyon ve Metot Çağrılarları - I

Yığıtlar, listelerin ters sırada yazdırılması, palindrom (okunduğunda ve tersten okunduğunda aynı sonucu veren karakter dizisi) benzeri yapıların bulunması, bir ifadedeki parantez gibi sembollerin geçerliliğinin test edilmesi, ifadelerin sonuçlarının hesaplanıp değerlerinin elde edilmesi, infix ifadelerin postfix ifadeye dönüştürülmesi gibi amaçlarla kullanılabildiği gibi, programlama dili derleyicileri (compiler) fonksiyon çağrılarında da yığıtlardan yararlanırlar.

Bir fonksiyon çağrıldığında, çağıran fonksiyonun yerel değişkenleri sistem tarafından kaydedilmelidir; aksi halde çağrılan fonksiyon çağıran fonksiyonun değişkenlerini ve değerlerini ortadan kaldıracaktır. Ayrıca çağıran fonksiyonda kalınan nokta (geri dönüş adresi), çağrılan fonksiyonun bitmesinden sonra geri dönmek üzere tutulmalıdır.

Fonksiyon ve Metot Çağrılarları - II

Soyut olarak bakıldığında, yeni bir fonksiyonun çağrılması ile çağırılan fonksiyonun değişkenleri ve geri dönecek adres bir kağıda kaydedilir ve daha önce çağrılan fonksiyonlara ilişkin bilgilerin tutulduğu kağıtların üzerine konulur. Bundan sonra denetim çağrılan fonksiyona geçer. Kendi değişkenlerine yer açarak onlar üzerinde işlemler yapılmasını sağlar. Fonksiyondan geri döneceği zaman en üstteki kağıda bakılıp değişkenler üzerinde ilgili değişiklikler yapılarak geri dönüş adresine atlanır. Derleyici bu işlemleri kağıt yerine yığıt kullanarak gerçekleştirir.